

Реферативний переклад іноземної мовою як складова комплексної підготовки спеціаліста

Одним із найактуальніших питань процесу навчання іноземній мові в немовному вузі залишається питання перекладу. Навчання іноземній мові стало складовою частиною вищої освіти і необхідною умовою роботи на сучасному етапі. Фахівцям необхідно відслідковувати основні тенденції розвитку світової науки і техніки і використовувати ці досягнення у своїй практиці.

Підготовка фахівців у технічному вузі має ряд ознак, обумовлених специфікою програми, більшу частину якої складають точні науки. Головним завданням, на яке орієнтується вивчення іноземної мови у немовному вузі, – це навчити студентів користуватися іншомовною літературою за спеціальністю у професійних цілях та вміти висловлюватися іноземною мовою на іноземній мові щодо питань, які пов'язані з майбутньою професією.

Слід відзначити, що завдання з формування вміння користуватися літературою із спеціальності іноді залишається невирішеним. Перекладом та реферуванням технічного тексту студенти володіють недостатньо, так як не знають його особливостей та ігнорують мовні труднощі.

Кожен грамотний фахівець повинен вміти переробляти прочитану на іноземній мові літературу, і важливе місце в цьому процесі займає реферування – передача в скороченому вигляді основного змісту тексту на основі смислової компресії першоджерела [1].

Кожен вищий навчальний заклад самостійно вирішує для себе питання підбору текстового матеріалу для вивчаючого, ознайомчого та оглядово-реферативного читання за фахом, відбирає мовленнєві конструкції для активного їх засвоєння. Навчаючись навіть на нефілологічній спеціальності, студент має засвоїти величезний масив лексичного матеріалу та правил його функціонування.

На початковому етапі навчання реферативний переклад слід розглядати як допоміжний методичний прийом формування мовної компетенції. Як метод він має межі свого застосування. Так, на початковому етапі навчання в період формування мовленнєвих навичок широке застосування реферативного перекладу може зумовити опосередковане володіння мовою.

Застосування реферативного перекладу є доцільним для контролю рівня сформованості мовленнєвих навичок, тоді як для введення нового матеріалу краще надати перевагу іншим засобам.

Застосування реферативного перекладу є доцільним на старших курсах в процесі розвитку вже сформованих умінь і навичок у різних сферах мовленнєвої діяльності, включаючи формування фахової компетенції. Узагальнення отриманих знань вимагає нового рівня перекладацької діяльності майбутнього фахівця. Це повторення й поглиблення базових структур наукового стилю мовлення, оволодіння мінімумом спеціальної термінології рідною мовою, робота над синонімією стилістичних засобів.

Мета роботи – визначення особливостей реферативного перекладу.

Реферативний переклад відноситься до нового виду технічного перекладу, в якому у стислому вигляді міститься відносно докладні свідчення щодо таких характеристик первинного тексту як його призначення, тематику та методи дослідження.

Обсяг навчального тексту варіюється залежно від рівня підготовки студентів. Відбираючи матеріал для реферативного перекладу, слід враховувати не лише лінгвістичні, але й позалінгвістичні фактори – жанр, спрямованість, спосіб викладання. Так, для підтвердження або спростування певного погляду може бути текст – гіпотеза, а для вираження характеристики предмета або явища доцільним буде текст про хід експерименту.

Оволодіння навичками та вміннями реферативного перекладу є одним з найбільш важливих видів роботи в процесі навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей та веде до значного підвищення рівня знань іноземної мови випускниками технічних вузів.

Назва «реферативний» походить від слова «реферат». Реферат – це коротке викладання суті будь-якого питання. Будучи найбільш економним засобом ознайомлення з матеріалом першоджерела, дані види вторинних текстів застосовують при інформаційному забезпеченню науково-дослідних робіт, навчального процесу, виступають засобом обміну інформацією у міжнародному масштабі.

Знання основ реферативного перекладу дозволяє швидко орієнтуватися в фаховій літературі.

Не потрібно використовувати час на трудомісткий процес дослівного перекладу. У повсякденній практиці багатьох спеціалістів постійно виникає необхідність усного або письмового викладення на рідній мові короткого змісту тих чи інших іншомовних матеріалів, в яких міститься важлива інформація. Також широко розповсюджена практика опублікування наукових та технічних статей у журналах і тематичних збірниках на рідній мові з реферативним викладенням їх основного змісту на іншій мові. Техніка вказаних видів діяльності і складає суть реферативного перекладу.

Реферату властиві інформативна, комунікативна, довідкова та інші функції та у практиці викладання іноземних мов дані види текстів виступають в навчальній функції.

Робота з фаховими текстами на іноземній мові переслідує практичні, освітні та виховні цілі. Реалізація даних цілей спрямована на набуття певного рівня комунікативної компетенції, що забезпечує практичне

використання мови, залучення до джерел інформації, які закриті для сприйняття при відсутності знання мови.

Реферативний переклад – це повний письмовий переклад заздалегідь відібраних частин оригіналу, що складають зв'язний текст.

Це виклад основних положень змісту оригіналу, що супроводжується висновками і оцінкою. Як правило, реферативний переклад має бути значно коротшим за оригінал, так як у процесі роботи над реферативним перекладом необхідно вивести всю зайву інформацію.

Одиницю писемного перекладу виступає і слово, і словосполучення, і речення, й абзац, і весь текст, що перекладається. Під час опису якогось нового явища, відкриття або технічної новинки можуть зустрітися слова та вирази, значення яких не зафіксовані у словниках, зрозуміти їх можна лише з довідникової літератури. Ці вміння стануть у пригоді при перекладі стандартів і патентів.

З одного боку, реферативний переклад представляє собою форму реферування та змістовну редукцію тексту. З другого боку, він підходить під визначення перекладу як передачі інформації засобами іншої мови.

Реферативний переклад припускає вибірковий підхід до визначення вихідного рівня компонентів змісту тексту. У процесі вибору основного змісту комунікативних блоків більш високого рівня, ніж речення, поряд з окремими словами та словосполученнями можуть опускатися цілі речення і абзаци.

При роботі над реферативним перекладом відбувається не просто скорочення тексту, а істотна переробка змісту, композиції і мови оригіналу. Ця робота складається з таких етапів:

1. Ознайомлення з оригіналом, ознайомлення з даною областю знань та її термінологією, уважне читання всього тексту.
2. Виділення в тексті основного і другорядного (повтори, багатослівність, екскурси в суміжні галузі).
3. Перечитування основної частини, усунення можливих диспропорцій.
4. Повне або часткове перефразування частини виділених ключових фрагментів.
5. Узагальнення змістовних частин тексту, що підлягає реферуванню, та їх трансдукція на мову перекладу.

Аналіз змісту тексту дає можливість розподілити матеріал на групи за ступенем важливості. Найбільшої уваги потребують повідомлення, що вимагають повного і точного віддзеркалення в реферат.

Другорядна інформація може бути передана в більш скороченому вигляді, а малозначиму інформацію можна зовсім опустити.

Таким чином, реферативний переклад можна визначити як креативний мовно-мисленнєвий процес аналітичної переробки текстової інформації, заснованої на мовній компетенції. Даний вид роботи над текстом може використовуватись викладачами та студентами для організації навчального процесу як на аудиторних заняттях, так і при виконанні самостійної роботи студентів. Застосування організованої самостійної роботи у формі реферування текстів іноземною мовою розглядається як одна з форм контролю досягнення запланованого результату.

Викладач виступає провідником чужої лінгвокультури, а студенти – носіями базових знань у сфері своєї професійної діяльності.

Для поглибленого вивчення проблеми реферування текстів за фахом доцільно залучати до процесу навчання співробітників випускових кафедр. Відбір мовного матеріалу, який враховує професійну орієнтацію студентів, неможливий без встановлення тісних контактів з колективами профілюючих кафедр. Подібна взаємодія дозволяє вирішити завдання розвитку та формування комплексу навчально-методичних матеріалів, що сприяють активізації мовної та вузькоспеціальної підготовки у їх нерозривному зв'язку. Об'єднані зусилля дозволяють визначити змістовну сторону навчальних матеріалів, їх проходження по курсам, термінологічний мінімум за фахом, приклади комунікативних ситуацій для спеціалістів.

На початковому етапі навчання студенти не встигають сформувати вміння здійснювати переклад, який супроводжувався б структурно-змістовим аналізом тексту. Це пояснюється несформованістю універсальних компонентів дії рідною мовою, тому навчання реферативного перекладу як особливого виду мовленнєвої діяльності вимагає системи зусиль на старших курсах.

Пропонується шлях поступового та систематичного оволодіння навичками реферування професійної інформації: від простих текстів – до складних, від колективної аудиторної роботи – до самостійної [2].

Як форма контролю реферування текстів на іноземній мові має ряд переваг. Ці переваги містяться у діяльнісному характері даної форми контролю, у можливості поєднання освітніх та навчальних процесів з самоосвітою та самонавчанням [3].

Навчання реферативного перекладу розраховано на достатньо компетентну у професійній сфері аудиторію. Студенти повинні володіти на практиці лексико-граматичним мінімумом володіння іноземною мовою. Вони повинні пам'ятати, що граматична структура англійського тексту відрізняється своєю конструктивною складністю.

Саме реферативний переклад виявляє мовленнєву компетентність студентів, оскільки засвідчує рівень осмислення тексту, що у свою чергу, потребує активізації всіх здобутих знань як з граматики, так і за фахом. Цей вид роботи потребує від студента розв'язання граматичних питань – вибору граматичного еквівалента від контексту, поділу або об'єднання речень, їх перестановки, транскрипції синтаксичних структур. Під час роботи над рефератом-резюме обговорюються стилістичні питання – особливості передачі інформації в офіційно-діловому та науковому стилях. Реферативний переклад є потужним засобом підвищення мотивації

у виборі мовних одиниць та визначення зв'язків між ними. Тому використання перекладу на завершальному етапі навчання сприяє більш глибокому засвоєнню специфіки мови, свідомому порівнянню граматичних конструкцій, активізації фахової термінології, набуттю вміння працювати з різними жанрами наукової і технічної літератури.

Робота над реферативним перекладом може стати додатковою мотивацією мовленнєвої діяльності, що сприяє розвитку навичок і вмінь усного й писемного мовлення, поглиблює знання мови, вчить уважно ставитись до слова.

Існує залежність результатів сприйняття текстового матеріалу від ступеня засвоєння фахових знань на рівні понять та рівнем володіння іноземною мовою як складовими частинами соціокультурної компетенції, від доступності тексту для розуміння.

Можливості використання фахових текстів у плані підготовки кваліфікованих спеціалістів із знанням іноземної мови великі. Така навчально-методична діяльність створює умови для об'єднання технічної та гуманітарної освіти, забезпечує практичне використання мови.

Література

1. <http://www.rusnauka.com/21NIEK2007/Philologia/24435.doc.htm>. 2. Алещанова И.В., Бурдоленко Л.М. Реферирование газетных текстов как модульный сегмент учебной дисциплины «Иностранный язык» // Новые образовательные системы и технологии обучения в вузе: Сборник научных трудов, Волгоградский технический университет. – Волгоград, 2002. – с. 177-180. 3. Фролова Н.А. Междисциплинарные связи и мотивация образовательного процесса на занятиях по иностранному языку // Прогрессивные технологии в обучении и производстве: Материалы Всероссийской конференции, г. Камышин, 24-26 марта 2004 г. – Волгоград, 2004.